

ТИПИ ПРИСЛІВНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ВІДЗАЙМЕННИКОВІ (4 ГРУПИ)	МІСЦЯ	<p>Для утворення використовувались суфікси $-{}^{\text{TM}}\Sigma$; $-\diamond\{\lceil(-\diamond\lceil)\rceil\}$; $-y^{\text{TM}}y(-y^{\text{TM}}\{\})$, $-y^{\text{TM}}\lceil/\diamond$, кожен з яких надавав прислівникові додаткового відтінку значення:</p> <p>$\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$: $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ → ст-укр. = $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$, $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$; СУМ = де як основа для утворення нових прислівників: <i>десь, де-не-де, будь-де, абиде, дедали</i> та інші.</p> <p>Питально-відносні присл-ки д-р. м., поєднуючись із часткою \lceil, одержували значення <u>заперечних</u> ($\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma - \lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$), а за часткою \lceil – <u>неозначених</u> ($\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma \rightarrow десь$). В УМ ні може бути <u>наголошеною</u> і <u>ненаголошеною</u> (= різні відтінки значення: _____); значення – тільки <u>заперечне</u>; неознач. ф-цію виконують <u>новотвори</u> з часткою -сь: <i>десь</i> ← $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$; <i>кудись</i> ← $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$; $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma \rightarrow \lceil{}^{\text{TM}}\Sigma \rightarrow \lceil{}^{\text{TM}}\Sigma/\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$), останнє знаходимо в ст-укр. пам-х; але пізніше витіснився прислівником тут з д-р. $\lceil y$ («там») = зміна семантики.</p> <p>Д-р. $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («де»), $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («тут»), $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («скрізь») – вийшли з ужитку в УМ; успадковані: $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («інде»), $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («онде»); на укр. ґрунті утворені: <i>деінде, десь-інде, ондечки</i> та ін.</p> <p>$\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$: «напрям руху»; в ст-укр. м.: $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («туди»), в СУМі = «там, у тому місці» (зміна семантики);</p> <p>$\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$: $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ «звідки», $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ «звідти», $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ «звідси», $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ «звідусіль»; в СУМі – закріпився варіант $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$: <i>куди, туди, сюди</i>,</p>			
	ЧАСУ	<p>Характеризувались словотворчим суф-сом $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$: $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («коли»), $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («тоді»), $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ («іноді»). У СУМі збереглися лише тоді, іноді; $\lceil{}^{\text{TM}}\Sigma$ → витіснив завжди (з XV ст.).</p> <p>У д-р. мові коли синонімічний когда, СУМ успадкувала перший, з XIV-XV ст. у пам'ятках не засвідчено жодного випадку когда, у функції обставини часу його витіснив прислівник коли.</p>			
	МІРИ І СТУПЕНЯ	<p>Утворилися від присл-в <u>міри часу</u>, зокрема від \lceil, \lceil, \lceil + суф. \lceil, \lceil: \lceil («стільки»), \lceil («скільки, наскільки»). Ці суф-си надавали прислівникам більш широкого значення міри (міри якості, інтенсивності дії, кількості тощо). В пам'ятках ст-укр. м. прислівники <u>міри і ступеня</u> зустрічаються дуже рідко (твори церковного змісту).</p> <p>У СУМі лишилися похідні утворення: стільки, скільки, настільки, наскільки.</p>			
	СПОСОБУ ДІЇ	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;">спеліфіка</td> <td> <p>Вони не мають у своєму складі <u>власне</u> прислівн. суф-в; являють собою застигли ф-ми займ-в сер. р. із суф. \lceil: д-р. \lceil, \lceil, \lceil та ін.</p> <p>Більшість із д-р. м. → в ст-укр. м.; СУМ зберегла не всі: утрачені \lceil, \lceil; $\lceil \rightarrow \lceil$, $\lceil \rightarrow \lceil$ → як, так, сяк, інак, усяко = органічно сягають відповідних д-руських.</p> <p>На ґрунті старих виникли: абияк, як-небудь, будь-як, неначе; ще в д-р. м. були відомі присл-ки із суф. \lceil, \lceil, утворені від <u>числівникових основ</u>: \lceil («однаково»), \lceil («ще»).</p> </td> </tr> <tr> <td style="width: 30px; text-align: center;">сло-соби</td> <td> <p>В СУМі маємо \lceil, \lceil + похідний \lceil. <u>Похідні</u> утворювалися за допомогою:</p> <p>а) різного роду часток: <i>абияк</i>; б) первісний присл-к + прийменник/префікс: <i>наскільки</i></p> <p>в) сполучення різних відмінкових форм займ-в + прийм-к: <i>по-моєму, по-їхньому</i>.</p> </td> </tr> </table>	спеліфіка	<p>Вони не мають у своєму складі <u>власне</u> прислівн. суф-в; являють собою застигли ф-ми займ-в сер. р. із суф. \lceil: д-р. \lceil, \lceil, \lceil та ін.</p> <p>Більшість із д-р. м. → в ст-укр. м.; СУМ зберегла не всі: утрачені \lceil, \lceil; $\lceil \rightarrow \lceil$, $\lceil \rightarrow \lceil$ → як, так, сяк, інак, усяко = органічно сягають відповідних д-руських.</p> <p>На ґрунті старих виникли: абияк, як-небудь, будь-як, неначе; ще в д-р. м. були відомі присл-ки із суф. \lceil, \lceil, утворені від <u>числівникових основ</u>: \lceil («однаково»), \lceil («ще»).</p>	сло-соби
спеліфіка	<p>Вони не мають у своєму складі <u>власне</u> прислівн. суф-в; являють собою застигли ф-ми займ-в сер. р. із суф. \lceil: д-р. \lceil, \lceil, \lceil та ін.</p> <p>Більшість із д-р. м. → в ст-укр. м.; СУМ зберегла не всі: утрачені \lceil, \lceil; $\lceil \rightarrow \lceil$, $\lceil \rightarrow \lceil$ → як, так, сяк, інак, усяко = органічно сягають відповідних д-руських.</p> <p>На ґрунті старих виникли: абияк, як-небудь, будь-як, неначе; ще в д-р. м. були відомі присл-ки із суф. \lceil, \lceil, утворені від <u>числівникових основ</u>: \lceil («однаково»), \lceil («ще»).</p>				
сло-соби	<p>В СУМі маємо \lceil, \lceil + похідний \lceil. <u>Похідні</u> утворювалися за допомогою:</p> <p>а) різного роду часток: <i>абияк</i>; б) первісний присл-к + прийменник/префікс: <i>наскільки</i></p> <p>в) сполучення різних відмінкових форм займ-в + прийм-к: <i>по-моєму, по-їхньому</i>.</p>				

ВІДІМЕННІ (3 ГРУПИ)	ІМЕННИКОВОГО ПОХОДЖЕННЯ	<p>Виникли шляхом адвербалізації (тобто внаслідок ізоляції певної форми ім-ка (без прийм-ка чи з прийм-м) від парадигми відмінювання і переходу її до категорії прислівників: <i>верхи</i> (колишній ор. в. мн.),</p> <ol style="list-style-type: none"> наз. в.: <i>жаль, , гріх, ;</i> род. в. одн. (з прийм. і без): <i>, доволі, збоку, завтра, зроду, удосвіта;</i> знах. в. одн. з прийм.: <i>убік, , між, назад, ;</i> орудн. в. (з прийм. і без): <i>, , ; , бігцем, тайком;</i> місц. або дав. в. без прийм.: <i>долі, годі; з прийм-м: вранці, надворі.</i> <p>Переважна більшість цих прислівників оформлялась уже в націон. укр. літ. мові.</p>
	ПРИКМЕТНИК. ПОХОДЖЕННЯ	<p>Ця група значно зросла в кількісному відношенні.</p> <ol style="list-style-type: none"> адвербалізація нечленних якісних прикметників <u>сер. р. у ф-мі наз.-знах. в. одн.</u>: <i>близько, весело, гарно, рясно, часто, швидко, щиро; частина</i> – з -е: <i>добре, гаряче, рішуче</i>. Якісні прислівники, як і відповідні прикметники, мають ступені порівняння. 2) <u>род. в.</u>: <i>добіла, замолоду, сповна</i>; 3) <u>дав. в.</u>: <i>поблизу, порівну, потихеньку</i>; 4) <u>знах. в.</u>: <i>вліво, наново, нашвидку</i>; 5) <u>місц. в.</u> ; 6) новий афікс зав- + більш/довж/виш/шир + ки; 7) афікси по- і -ому: <i>по-доброму, по-дружньому</i>.
	ВІДЧИСЛІВН. ПОХОДЖЕННЯ	<p>Шляхом адверб-ції прийменникових або безприйменникових відмінкових форм кількісних і порядкових числівників.</p> <p><u>Деякі з цих типів в УМ</u>: 1) зникають або вживаються обмежено (\lceil, \lceil, пор. укр. <i>сторлицею</i>); 2) безприйменникові утворення замінилися прийм-ми (<i>вперше, по-перше, удвох</i>); 3) прислівники з компонентом \lceil + суф. -н: <i>двократно, трикратно</i>, але: <i>стократ</i>; 4) прислівник тепер ← словосполучення то (займ-к) + \lceil (числів.): $\lceil \rightarrow \lceil \rightarrow \lceil$ → тепер.</p>

ВІДДІСЛІВНІ	<p>Їх порівняно небагато; найчастіше це адвербіалізовані дієприкметники (дієприслівники) в ролі обставин, утворювалися шляхом: 1) <u>від активних дієприкм-в тепер. часу</u>: <i>сидячи, лежачи, здря, благаючи</i>;</p> <ol style="list-style-type: none"> <u>від дієприкм. основ, ускладнених суф-ми і преф-ми</u>: <i>стоячки, навсидячки, мовчки</i>; <u>від активн. і пасивних ад'єктивованих дієприкметників</u>: <i>рішуче, несподівано, уміло, нерухомо</i>; <u>від дієслівних основ з префіксами в-, до-, доне-, по-</u>: <i>всупереч, досхочу, донесхочу, потай</i>; <u>від дієслівних основ з афіксом -ома, -ма</u> (колишня флексія іменна орудн. в. двоїни): <i>бігма, лігма, ридма, сидьма, крадькома</i>. <p>Виникли пізніше, порівняно з іншими групами, остаточно оформились у СУМі.</p>
-------------	---